

การท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีพุทธ BUDDHIST INNOVATIVE TOURISM

¹ณัฐปภัศญ์ นวลสีทอง, ²กมลรัตน์ ทองสว่าง และ ³ธนาวิทย์ กางการ
¹Natpapat Nualsithong, ²Kamonrat Thongsawang and ³Tanawit Kangkarn

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

¹Natpapat.nu@cpru.ac.th

Received : May 1, 2022; Revised : May 20, 2022; Accepted : May 30, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนนวัตกรรมวิถีพุทธ จังหวัดชัยภูมิ และชุมชนนวัตกรรมวิถีพุทธของศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีพุทธ และประชาชน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 18 ราย และจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีพุทธ จำนวน 230 ราย ผลการศึกษาพบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีพุทธ 2) การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) การจัดการด้านการส่งเสริม/สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีพุทธ และพบว่าความพึงพอใจในระดับน้อย 2 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการด้านคมนาคมขนส่ง 2) การจัดการด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีพุทธ แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมวิถีพุทธของศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้องมีองค์ประกอบหลายด้าน และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งมีผู้นำชุมชน ประชาชน เป็นต้น โดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ก่อให้เกิดการจ้างงานสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน จากผลจากการวิจัยครั้งนี้

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

² อาจารย์ ดร., สาขาสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

³ อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

สามารถพัฒนาการท่องเที่ยววันวิถีสืบไป และเป็นแนวทางการจัดทำกลยุทธ์ในการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ : นวัตกรรม, เชียงใหม่

Abstract

The objective of this study, a study of Buddhist innovative tourism was to study the community's drive process. Buddhist innovation Chaiyaphum and the Buddhist innovative community of the Meditation Center, also known as Ban Nong Ya Plong Thamma Garden, Na Fai Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province. Data collecting by the interviews with community leaders and people involved in tourism management and a questionnaire of tourists. Eighteen people of community leaders and people involved in tourism management were obtained by Purposive sampling. 230 people of Navatwithi tourists were selected for a questionnaire. The results of this study found that the satisfaction was shown at a high level in 3 aspects as follows: 1) resource management of Navatwithi tourism 2) management of facilities 3) management of promotion/support of NavatWithi tourism. Moreover, the satisfaction was shown at a low level in 2 aspects as follows 1) Transportation management 2) Business management related to Buddhist innovative tourism The community driving guidelines of the Buddhist Innovative Community of the Meditation Center, Ban Nong Ya Plong Dhamma Garden are many components and need to receive cooperation with all parties which has community leaders, people by applying the Sufficiency Economy Philosophy leading to employment can generate income for people in the community. According to the results, it can develop Navatwithi tourism and be a guideline for creating strategies for sustainable tourism planning.

Keywords : Innovative, Buddhist

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ และเกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนมีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทยด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2563) นโยบายรัฐบาลมุ่งเน้นลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่สร้างรายได้และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นซึ่งนวัตวิถี เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) เป็นการนำผู้คนจากข้างนอก เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้นๆ เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based tourism) ซึ่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตเป็นเครือข่ายมากขึ้น โดยชาวบ้านในชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวเป็นการผสมผสานระหว่างอัตลักษณ์ชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทัศนียภาพและสถานที่ต่างๆ โดยพื้นที่แต่ละแห่งมีเรื่องเล่าและตำนานจนกลายเป็นประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสถานที่ สถาปัตยกรรม สังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ในแต่ละชุมชนที่จะมีความเป็นเอกลักษณ์ หรือมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนชุมชนอื่นๆ ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยนั้นมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สามารถพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพุทธศาสนาได้ หากพัฒนาอย่างถูกวิธีเพื่อให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น (ปฏิมาศ นิตยาจิต และธนาภรณ์ ทศนภักดิ์, 2560)

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่อาณาเขตกว้างขวาง มีที่ตั้งภูมิศาสตร์ที่ปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์มีสถานศึกษาสายทางโลกทางธรรมหลายแห่ง ดังนี้ วัดภูเขาทอง ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ วัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมืองชัยภูมิ ไบเสมาบ้านกุดโง้ง ตำบลกุดตุ้ม อำเภอเมืองชัยภูมิ รวมถึงศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง (สวนปฏิบัติธรรม ๘ ไทสันติธรรม) ตำบลนาฝายอำเภอเมืองชัยภูมิ ที่เป็นสถานที่ส่วนบุคคลมีพื้นที่จำนวน 2 ไร่ มีบริบทความเป็นธรรมชาติในความสงบ สบายเหมาะสำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และอยู่นอก

หมู่บ้านท่ามกลางทุ่งนาและป่าไม้ อีกทั้งการคมนาคมสะดวก ห่างจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเพียง 5 กิโลเมตร เป็นสถานที่สร้างขึ้นด้วยพลังศรัทธาส่วนบุคคลและกลุ่มผู้ร่วมศรัทธาใช้เป็นสถานที่สวดมนต์ไหว้พระและปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาได้ทำบันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบ้านหนองหญ้าปล้อง องค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย และมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและมีการถ่ายทอดขยายผลการเรียนรู้สู่ชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในตัวเอง และเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนของคนในท้องถิ่นด้วย การขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมวิถีเชิงพุทธของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อศึกษาวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ทั้ง 4 ด้าน (ส.4) ประกอบด้วย สันติศาสนา สมาทปนา สมุตตเตชนา และสัมปหังสนา พร้อมน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้ากับการดำเนินชีวิตของประชากรในชุมชน ดึงเอาจุดแข็งที่มีในชุมชนการเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชผักสวนครัวหมุนเวียน โดยเฉพาะ“ศาสตร์พระราชา”ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมวิถีเชิงพุทธ

ผู้วิจัยจึงศึกษาการขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมวิถีเชิงพุทธ : กรณีศึกษาศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง (สวนปฏิบัติธรรม ๓ ไทสันติธรรม) ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ เพื่อให้เกิดการรักษาประเพณีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่างๆให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป ทางสวนปฏิบัติธรรมได้มีการร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆในการพัฒนาบริบทโดยรอบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญ มีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมธรรมะสู่สังคม ชุมชน นักเรียน นักศึกษา เพื่อกระตุ้นให้เป็นแหล่งขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมวิถี โดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ทำกิจกรรมร่วมกับพระพุทธศาสนา (มนตรี สหชัยรุ่งเรือง,2563) นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในการสร้างรายได้ รากฐานของเศรษฐกิจในชุมชนอีกด้วย ด้วยการใช้ศูนย์ปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่ในการศึกษาเรียนรู้ให้กับประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจในการร่วมขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมวิถีเชิงพุทธแห่งนี้ให้มีการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนนวัตกรรมวิถีเชิงพุทธ
2. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมวิถีเชิงพุทธของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ : กรณีศึกษาศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรม บ้านหนองหญ้าปล้อง (สวนปฏิบัติธรรม ธ ไทสันติธรรม) ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่ศูนย์ปฏิบัติธรรม ผู้วิจัยได้เลือกการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มประชากรแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลความพึงพอใจ จำนวน 230 คน

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่เจ้าอาวาสวัดหนองหญ้าปล้อง พัฒนาการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. ประชาชนชาวบ้านรวมทั้งท่านผู้มีความรู้ในชุมชนนวัตวิถีเชิง พุทธ ประกอบไปด้วย 1) พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป 2) พัฒนาการอำเภอ จำนวน 1 คน 3) นักวิชาการวัฒนธรรม จำนวน 1 คน 4) ท้องเที่ยวจังหวัด จำนวน 1 คน 5) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 6) ประชาชนชุมชน จำนวน 3 คน และ 7) ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ จำนวน 5 คน รวมทั้งหมดเป็น จำนวน 18 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถามที่วิจัยได้สร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ เป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราวัด 5 ระดับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือแบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้นำชุมชน คัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ ในพื้นที่กรณีศึกษา โดย ดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ การจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยดำเนินการร่วมกับ ชุมชน ผู้นำ หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น โดยมีประเด็นสนทนา เช่น แนวทางการขับเคลื่อน การท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ ดังนั้น จึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสนทนากลุ่ม และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มสำหรับผู้นำชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐและผู้เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และ เสนอค่าสถิติการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหา ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แล้ว จะใช้ วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธีการ 1)การตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) 2) การตรวจสอบสามเส้าด้าน

ข้อมูล (Data Triangulation) 3) การนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาจัดให้เป็นหมวดหมู่ นำไปพิจารณาเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การศึกษา แล้วนำไปเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของการเขียนเชิงพรรณนาถอดบทเรียน

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ : กรณีศึกษาศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง (สวนปฏิบัติธรรม ธ ไทสันติธรรม) ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ความพึงพอใจกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 : แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ

การจัดการ	ความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD.	ระดับ
1. การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	3.88	1.21	มาก
2. การจัดการด้านอำนวยความสะดวก	4.51	0.79	มาก
3. การจัดการด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ	1.86	0.75	น้อย
4. การจัดการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ	4.31	0.89	มาก
5. การจัดการด้านการขนส่ง	1.67	1.09	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่าความพึงพอใจกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง (สวนปฏิบัติธรรม ธ ไทสันติธรรม) ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) การจัดการด้านการส่งเสริม/สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ และพบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการด้านคมนาคมขนส่ง 2) การจัดการด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ

2. การขับเคลื่อนชุมชนนวัตวิถีเชิงพุทธของศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

2.1 ข้อมูลพื้นฐานสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนธรรม บ้านหนองหญ้าปล้อง จังหวัดชัยภูมิเป็นสถานที่ส่วนบุคคลมีพื้นที่จำนวน 2

ไร่ มีบริบทความเป็นธรรมชาติในความสงบ สบายเหมาะสำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอยู่นอกหมู่บ้านท่ามกลางทุ่งนาและป่าไม้ มีถนนการคมนาคมสะดวก ห่างจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 5 กิโลเมตร เป็นสถานที่สร้างขึ้นด้วยพลังศรัทธาส่วนบุคคลและกลุ่มประชาชนในชุมชนเป็นผู้ร่วมศรัทธาใช้เป็นที่พักผ่อนจิตใจให้พระและปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาได้ทำบันทึกข้อตกลงกับชุมชนบ้านหนองหญ้าปล้อง องค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และสวนธรรม เนื้อหาในการบันทึกความร่วมมือประกอบด้วยความร่วมมือด้านประกันคุณภาพ ความร่วมมือด้านอนุรักษ์ การสืบทอด สืบสาน การบริการชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลัก ส.4 ในการสร้างอัตลักษณ์ที่น่าสนใจของศูนย์ปฏิบัติธรรม โดยมีอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีศิลปะทางสถาปัตยกรรมที่สวยงาม องค์พระพุทธรูปสร้างจากความศรัทธาของคนในชุมชน อีกทั้งยังสามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สดชื่นสบายตา เนื่องจากว่าเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมที่สงบ บรรยากาศร่มรื่นและเต็มไปด้วยธรรมชาติ และมีกิจกรรมที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ และการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ แกะ ม้า เป็นต้น

2.2 การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีการอบรมประชาชนในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดีเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ ซึ่งคัดเลือกผู้สนใจจากกลุ่มเด็ก และเยาวชนเป็นกรใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดการเล่นโทรศัพท์ เล่นเกมส์ เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามจากพุทธศานานำไปปฏิบัติ โดยการห่างไกลจากอบายมุข ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมกับสังคม ชุมชนมากขึ้น และกระตุ้นการผลิตสินค้าเกษตรในชุมชนโดยการนำสินค้าจากชุมชนเข้ามาจำหน่ายภายในศูนย์ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืนสืบไป จากการประเมินศักยภาพการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ สรุปได้ดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจ พบว่า ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง (สวนปฏิบัติธรรม ๖ ไทสันติธรรม) ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ มีเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมทางศาสนา เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยมีจุดที่เหมาะสม ได้แก่ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ สวยงาม สร้างจากความศรัทธาของคนในชุมชน อีกทั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผักปลอดสารพิษ เลี้ยงปลา ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่

2) สิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีร้านอาหาร และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพใกล้ศูนย์ปฏิบัติธรรม ใช้เวลาเดินทางประมาณ 4 - 5 นาที

3) ที่พักแรม พบว่า มีที่หอพัก โรงแรม รีสอร์ท สามารถเดินทางได้สะดวก และสามารถพักในศูนย์ปฏิบัติธรรม

4) กิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่สามารถจัดขึ้นได้ในชุมชน ได้แก่ วิปัสสนากรรมฐาน เลี้ยงสัตว์ ปลูกผักปลอดสารพิษ

2.3 การจัดกิจกรรมสร้างเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ

1) กิจกรรมการไหว้พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้นำพระธรรมคำสั่งสอนมาโปรดชาวพุทธทั้งหลาย

2) กิจกรรมการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม โดยการปฏิบัติธรรมเจริญภาวนา วิปัสสนากรรมฐาน เนื่องจากสภาพปัญหาสังคมปัจจุบันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากประสบกับปัญหาต่างๆ แล้วไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของปัญหาได้ ก็จะทำให้สภาพจิตใจเสื่อมถอยลง เกิดความเครียดมากขึ้นส่งผลกระทบไปถึงชีวิตการเรียน และการทำงาน ทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน/ทำงานบกพร่อง และผิดพลาด ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ดังนั้น การจัดการกับความเครียดก็คือ การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้เข้มแข็ง พัฒนาสติปัญญาให้มีความรอบคอบ เมื่อทำงาน แล้วพบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ สามารถตั้งรับกับปัญหาได้ดีขึ้น การปฏิบัติธรรมเจริญภาวนาวิปัสสนากรรมฐาน มีกิจกรรม ดังนี้ การทำวัตรเช้า – เย็น ปฏิบัติธรรมโดยการนั่งสมาธิ เดินจงกรม และบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ กวาดใบไม้ ร่วง

อภิปรายผล

จากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนนวัตวิถีเชิงพุทธ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนผลิตภัณฑ์ OTOP ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดชัยภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ วัด และผู้นำชุมชนที่กระตุ้นให้เกิดการรักษามรดกวัฒนธรรมท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อประชาสัมพันธ์การรับรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยว ให้กับชุมชน สร้างความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวโดยเน้นเรื่องชุมชนมีส่วนร่วมตามนโยบายกรมการพัฒนาชุมชน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืออากาศโทหญิงกมลชนก จันทร์เกตุ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอเพื่อให้เกิดความยั่งยืน คือ ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการ มีแผนงานด้านท่องเที่ยว มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีความสมดุลของการพัฒนาในมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชน ในทุกๆกระบวนการ (กมลชนก จันทร์เกตุ, 2561)

2. การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรม สวนธรรมบ้านหนองหญ้าปล้อง (สวนปฏิบัติธรรม ธ ไทสันติธรรม) ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิภูณณ์ ยิ้มประเสริฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและจิตวิทยาการท่องเที่ยว:แนวทางขับเคลื่อนและฟื้นฟูการท่องเที่ยวโดยชุมชน หลังวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่บุคคลภายในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มจัดทำ และบริหารจัดการด้วยตนเอง เป็นการสร้างสังคมแห่งความอยู่ดีมีสุข นำไปสู่การปลูกฝัง ถ่ายทอด ค่านิยมวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนสร้างความห่วงใยในทรัพยากรของชุมชนเพื่อให้เป็นมรดกตกทอดและคงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน (อธิภูณณ์ ยิ้มประเสริฐ,2563) นอกจากนี้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วยังนำหลักพุทธธรรม ส.4 มาปรับใช้ดังนี้ (1) สันติสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนงูมีมือไปดูเห็นกับตา (2) สมาทปนา จงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ (3) สมุตเตชนา เราใจให้แล้วกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลูกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นต่อความเหนื่อยยาก (4) สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็ง ระวัง เบิกบาน พึงไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนต่อไปจึงจะสามารถพัฒนาเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของ มนตรี สหชัยรุ่งเรือง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า การที่คนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามจากพุทธศาสนานำไปปฏิบัติ เป็นการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้ (มนตรี สหชัยรุ่งเรือง,2563)

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในศูนย์ปฏิบัติธรรม เป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยว และบุคคลในชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวของชุมชน บริหารจัดการโดยชุมชนซึ่งทำให้เกิดเป็นผลลัพธ์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ สมชาย ชมภูน้อย เรื่อง แนวทางการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี พบว่าการที่ชุมชนท้องถิ่นจะสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนนั้น รูปแบบการบริหารจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำสังคม-วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มาเป็นข้อมูลสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน และมีคุณค่าต่อไป (สมชาย ชมภูน้อย,2560)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การขับเคลื่อนการท่องเที่ยววันวิถีพุทธ เป็นการนำหลักธรรมคำสอนจากพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมนั้น ๆ มาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของชุมชนพื้นที่ โดยสร้างความสมดุลการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว และประชาชนเพื่อวางรากฐานการดำเนินงาน ให้เกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพในระยะยาว ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยเกื้อหนุนกันไปทั้งด้านการส่งเสริมตลาด ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการ และด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก จันทร์เกตุ.(2561). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2563). *แนวทางการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ธิปฏพนธ์ ยัมประเสริฐ.(2563).*การประยุกต์ ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและจิตวิทยาการท่องเที่ยว:แนวทางขับเคลื่อนและฟื้นฟูการท่องเที่ยวโดยชุมชน หลังวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19)*.วารสารศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,20(2),402-420.
- ปฏิมาศ นิตยาชิต และธนาภรณ์ ทศนภักดิ์.(2560). *การจัดการองค์ประกอบการท่องเที่ยววิถีพุทธอย่างยั่งยืนจังหวัดกาฬสินธุ์*.วารสารวิชาการ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,2(4),7-24.
- มนตรี สหชัยรุ่งเรือง.(2563). *การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา*.วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,8(7),28-39.
- สมชาย ชมภู่น้อย.(2560). *แนวทางการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี*.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2563). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยปรีณติงเซ็นเตอร์.
- Best, J. W. (1997). *Research in Education (3rd ed.)*. Englewood Cliffs N.J.: Prentice-Hall